

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τὰ γράμματά Σου, γράμματα λιγόλογα κι ἄν εἶναι
σὰ βάλαμο τὰ δέχεται καὶ σὰ δροσιά ἡ καρδιά
κ' εἶτε πονοῦν, εἶτε γελᾶν, —πρωθενικέ μου κρίνε,
πυλὶὰ τοῦ οὐαῖρου κελαιδοῦν σὲ πράσινα κλαδιά!

Κάθε γραφή τρεμάμενη κ' ἓνα τραγοῦδι ἐντός μου
χαρίζει, καὶ μιὰ ἐλπίδα εὐτὺς γεμίζει τὴ ψυχὴ
Πῶς τὸ τραγοῦδι θ' ἀπλωθεῖ στὰ πέρατα τοῦ Κόσμου
καὶ στὸ ταξίδι συττοφία θὰ σ' ἔχει μοναχή!

Σμύρνη

ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

12

Τὸ χτίριο τὸ ἴδιο δὲν παρουσιάζει τίποτα καλλι-
τεχνικό, εἶναι ὅμως παστικό καὶ καλοσυγύριστο, τόσο
τὸ μέρος τῶν κελλίων ὅσο καὶ ὁ ξενώνας. Ἕνας
κοινοῦργιος ξενώνας χτίζεται, μὰ μήτε ἀφτὸς μὲ
καλλιτεχνικὴ ἀξίωση. Καὶ ἡ ἐκκλησιά, μέσα στὴ σπη-
λιά, μικρὴ καὶ σκοτεινὴ, δὲν ἔχει τίποτα ἀξιοθέατο,
ὅσο μπορούσα νὰ κρίνω ἀπὸ μιὰ μου ἐπιτόλαια ἐπι-
σκεψή.

Ὅτι ἀμέσως σὲ χτυπάει ἐδῶ, ὅπως σὲ ὅλα τὰ
ἄλλα δικὰ μας μοναστήρια, πὺ ἐπισκέφτηκα, εἶναι ἡ
διανοητικὰ νέκρα, ἡ ἀπουσία κάθε ἐπιστήμης, τέ-
χνης, κάθε φιλοκοιλίας. Μήτε ἔναι τόσο ἀπὸ πρῶτα
καθὼς ἡλιακὸ ρολόι(1), μήτε περιβάλλει, μήτε κάνει με-
ρικὲς γλαστρίτσες. Ἀντίκρου σὲ ἓνα ὠραιότατο στρογ-
γιλὸ προέξοχο ἀκρωτήρι, ἐπίτηδες θωροεῖς διαλεγμέ-
νο γιὰ τὴν ὁμορφιά του, βρίσκεται τὸ καλογερίκὸ νε-
κροταφεῖο· ἀφτοῦ θὰ μπορούσε νὰ καταρτιστεῖ περι-
βάλλει θάμα θαμάτων, μὰ δὲ βλέπεις παρὰ μερικὰ κα-
τσιασμένκι δειντολίδανα. Πῶς ἄλλως; Οἱ πατέρες
ἀρχινοῦνε τίς λειτουργίες τους ἀπὸ τὰ μάθρια μεσά-
νυχτα—τὸ σήμαντρο κρούεται κατὰ τὴς τρεισήμισυ—
ἔπειτα ἐντὸς τῆς ἡμέρας ὡς ἴσαμε τὴν ὥρα τοῦ ὕ-
πνου οἱ ἀκολουθίες ἔρχονται διαδοχικὲς λὲς κολλη-
τὰ σὰν πέφκου κάμπας. Ἔτσι ἀδύνατο νὰ μὴν ἀπο-
κρίνουν τὰ νέβρα ἀπὸ τὴ σωματικὰ κατεπὶονα καὶ
τὴν διανοητικὰ μονοτονία, ὥστε δὲν περισσέβει τέλος
δρεξὴ γιὰ τίποτα ἄλλο παρὰ λίγο ὕπνο καὶ λησμονιά.
Καὶ τῆς θροφῆς ἀκόμα τὸ μονότονο πρέπει καὶ ἀφτὸ
νὰ συντελεῖ στὴ χάθνα· φακὴ τὸ μεσημέρι καὶ φα-
σούλια τὸ βράδυ. ἔπειτα φασούλια τὸ μεσημέρι καὶ
φακὴ τὸ βράδυ. Πρὸς τιμὴ μου ὡς ξένου τὴν πρώτη
μέρα τῆς διαμονῆς μου προστέθηκε καὶ λίγος μπα-
καλιάρος, πού, εἴτανε φανερό, σηματοῖτικά ἀνακούφισε
τοὺς ταλαίπωρους πατέρες.

Τέτοιον φαντάζομαι εἶναι τῆς νέκρας οἱ λόγοι, ὅχι
ὅτι φταῖν οἱ σημερινοὶ πατέρες. Ὁ γούμενος μάλιστα
μοῦ φάνηκε ἀξιολογότερος κληρικὸς. Τρόποι ἀριστοί,
ἡ λειτουργία του ἀξιόπρεπτη, μορφωμένος καὶ (κατὰ

τὴν ἀρχαία ἔννοια) σοφός. Μνημονικὸ ἀπλοχωρότατο,
ἱστορικὰ φῶτα, ἀκριβεία καὶ βραχυλόγο λεχτικό. Τέ-
τιος ὄντας, φυσικότατο νὰ ζητοῦνε τὴν κεφαλὴ του
ἐπὶ πίνακι. Γιατὶ κατὰ τέτοιο ἄκουσα ἐδῶ στὴν Ἀθήνα
πῶς δυσσοδομεῖ ἡ σημερινὴ ἀλαμπουργικὴ καὶ ὀγλο-
γύφτισσα παπαδοσύνη.

Εἶναι τουλάχιστο, καθὼς εἶπε, τὸ μοναστήρι καθα-
ρό. Ἄλλου ὅμως εἶδα πολὺ παράξενα θεῶτα. Στὸ
Μέγα Σπήλκο ἀξάφνα ὑπάρχει ἓνα μικρὸ σχολιό-
πιὸς εἶδε τόση λέρη καὶ ἀκαταστασία; Ἀσκούπιστο,
ἀξεσκόμιστο, τενεκέδες, πατσέβουρες, παλιόχαρτα πε-
ταμένα ἐδῶδες· εἶδες, παρόδοση μαζί καὶ κοιτώνες
τοῦ δασκάλου, μὲ τὰ βρωμοπουκάμισά του καὶ ἄλλα
του σκουτιὰ παραπαγμένα γύρω στοὺς τοίχους σὰν
πολεμικὲς ἀνεμόσκιστες σημάιες παλαιῶν ἀγώνων. Πῆ-
γα νὰν τοῦ δανεισθῶ ἓνα χάρτη καὶ ἀνοῖξε τὰ συρ-
τάριά του νὰ ψάξει· Θέ μου, τί εἶταν κείνο; Φαντά-
στηκες ποτέ; σου τρελὴς μαλλιά; Μήτε ὁ δάσκαλος
καλόγερος· νὰ ἡ ὥρα ἰδιόρρυθμοι καλόγεροι νὰ σπα-
ταλέβουν κειρὸ σὲ τίποτα φιλότιμο καὶ ἀφιλόκερδο.
Τὴν κατοικία τους, ψομί τιρὶ κρεσσὶ καὶ λάδι, νὰ πα-
ρίζουνται ἀπὸ τὸ μοναστήρι, καὶ ἔπειτα ἄς κοιτάξου-
με τὴ ραδιουργία μας καὶ τίς βιοτικὲς δικὲς μας δου-
λιές. Μὲ τέτοιο σκοπὸ καλογερέβουν, ὅχι ἀπὸ θρησκε-
φικὸ ἐνθουσιασμό ἢ πόθο ψυχικῆς ἡρεμίας. Μιὰ φο-
ρὰ στὴν Κρήτη ρωτοῦσα ἓνα καλογερόπουλο κλόφυτο
τὰ μοναστηριακά του, ὅχι μὲ πρόθεση νὰ περάξω πα-
ρὰ ἔτσι ἀθῶα, γιὰ νὰ φωτισθῶ. Σὲ μερικὰ μοῦ ἀπάν-
τησε, ἄλλα δὲν ἤξερε, καὶ τότες μοῦ εἶπε «Δὲν γνω-
ρίζω καλά, κύριε, γιατί ὅτι ἤρχισα τὴν καλογερίκην
ἐργασίαν». Ἔτσι ἔννοοῦν οἱ ἰδιόρρυθμοι τὴν καλογε-
ρίκη, εἶδος ἐπάγγελμα! Σ' ἀφτοὺς ταιριάζει τὸ παλιὸ

* Ἀστατος καὶ κακοήθης.
ἀκαμιάτης καὶ φαγάς,
ἄλλο πὰ δὲ μένει τώρα
παρὰ νὰ γενεῖ πατάς.

Πόση ἡ διαφορὰ μὲ τὰ Καθολικὰ μοναστήρια τῆς
Ἀμετολῆς! Φιλόκαλα, φροντισμένα, μὲ πατέρες ἁλ-
λους γιατροὺς ἢ χειρουργοὺς ἢ φαρμακοποιούς, ἁλ-
λους γεωπόνους, τεχνίτες, ἁλλους δασκάλους, μουσι-
κούς, ὅλους πολυάσχολους σὲ κατὰ χρῆσιμο, ἀφροσω-
μένους στὴν ἀγοραιοεργία, σεβαστότατους ὡς ἀνθρώ-
πους καὶ λατρεφτοὺς τῶν ποίμνιων τους· δραστήριοι

(1) Στὸ Μέγα Σπήλαιο τὴν ὥρα τὴ βρίσκουν ἀπὸ τὸν
ἥλιο δταν κατὰ τὸ μεσημέρι χτυπάει στὴ παραθύρι τοῦ
μαγεριοῦ.

μικρόκοσμοι σκόπιμης ζωής.

Τὴν πρώτη μου μέρα τὴν ἀφιέρωσα στὸ νὰ σεργιανῶ γύρω τὰ θεάματα καὶ νὰ διαβάσω τὸ Συναξάρι τῆς Πανεργίας τῆς Προυσιώτισσας (ἔτσι ἐπίσημα λέγεται), γράμμένο ἀπὸ τὸ Χριστόφορο Παπανδρεόπουλο ἡγουμένο ('Αθήναι 1897, τυπογραφεῖο Ταρρασπούλου). Τὸ κόνισμά της — κατὰ τὸ συναξαριστὴ — εἶναι θαματούργον, καὶ ἡ ἱστορία του κατὰ τὸ μονότονον τύπο τῶσαν ἄλλων θαματούργων εἰκόνων. Ταξίδεψε λέει ἀπὸ τὴν Προύσσα στὴν εἰκονοκλαστικὴ ἐποχὴ, καὶ φανερώθηκε σὲ ἕνα βοσκόπουλο, ἐπίμονα ἀπαιτῶντας νὰ τοποθετηθεῖ μέσα στὴ δυσπρόσιτη ἀρτὴ σπηλιά. Τὸ ἱστορικὸ ὅμως θέβαια εἶναι πῶς στὴν ἀρχὴ — καθὼς ὑποθέτω ἔτυχε καὶ μετὰ τὸ Μέγα Σπήλαιον, μετὰ τὸ Μοναστήρι τῶν Κλειστῶν τῆς Ἀττικῆς, καὶ μετὰ τόσα ἄλλα μοναστήρια — ἀποσύρθηκε στὴ σπηλιά κάποιος ἀσκητὴς πού ἀπόκτησε θαματούργης ἁγιωσύνης φήμη, καὶ τὸ ἀσκηταριὸ πλουτίζοντας μετὰ τὸν καιρὸ ἀπὸ προσκυνητῶν δῶρα καὶ ἀπὸ κληροδοτήματα τῶν πιστῶν, τράβηξε καὶ ἄλλους καλογέροντας, τὸ ἀσκηταριὸ περιορίστηκε σὲ ἐκκλησιά, καὶ στὸ κόνισμά της μεταβιβάστηκε ἡ θαματούργη φήμη τοῦ πρώτου ἀσκητῆ. «Ὅλη τὴν ἁγιωσύνη τοῦ μοναστηριοῦ, τώρα θάρη κατασημασμένο τὴ συγκεντρώνει ἀπὸ τὸ κόνισμα, γιατί ἅγια λείψανα, τέτια πού βρίσκουνται ἄλλου, ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν. Ἄπὸ φαίνεται σὰ νὰ ἀνησυχεῖ τὸν ἀγαθὸ Χριστόφορον, μήπως ἔτσι μειονεχτεῖ ἡ δική του μερὴ. Στὸ τέλος ὅμως παίρνει θάρρος καὶ «Τί πρὸς τοῦτο; ἀναφωνεῖ. Ἄρα μόνον εἰς ἐκεῖνας — τὰς μονὰς τὰς προικισμένας μετὰ ἅγια λείψανα — ἐδόθη ἡ χάρις;» Ἀξιοσύστατο αἰτὸ καὶ σπάνιον παράδειγμα τιμῆς, γιατί ἄλλος ἴσως ἡγουμένος θὰ παραρμένιζε τὴ δυσκολία, φροντίζοντας νὰ ποριστεῖ μερικὰ λείψανα, ἅγια ἢ μή καὶ ἀδρόπινα ἢ μή.

Ἡ ἱστορία τοῦ τοξιδιῶ ἀπὸ τὴν Προύσσα δὲν εἶναι συμπεραίνω πολὺ παλιά. Πλάστηκε ἴσως ἀφου μετὰ τὸν ξαναγεννημὸ τῆς κλασικῆς γραμματικῆς, θέλοντας τίποτα διαβησμένοι καλογέροντες νὰ ἀποφύγουν τὸ βάρος ἀρχικὸ ΜΠ, ἄλλαξαν τὸ Μπρουσσὸς σὲ Προύσσος. Ἐγινε δηλαδὴ τότες ὅτι κατὰ καὶ μετὰ τὸ νουτροπα, ἐπειδὴς ὄχι μοναχὰ Προύσσος, ἀλλὰ, ὅπως θαρρῶ διάβασα σὲ χάριτες, κατάντησε καὶ Βρουσσὸς καὶ Βρουσός. Μιὰ τέτια ποικιλία ἀπαντᾷ καὶ στὸ Διακοφτό, πού Διακοφτόν εἶναι γράμμένο στὸ δυτικὸ τοῦχο τοῦ σταθμοῦ, ἐνῶ ὁ ἀνατολικὸς ἔχει Διακοπτόν, καὶ τὸ εἰσιτήριο Διακοφτό — δηλαδὴ, θέλεις μῆλον ἔπαρε θέλεις κυδόνιν.

Σιμὰ στὰ ἄλλα ὁ συναξαριστὴς μας καταγίνεται καὶ στὰ ἐτυμολογικά, ξηγῶντας πῶς τὸ Βελούχι, τὸ ὄνομα τῆς πύλῃς μεγάλῃς κορφῆς τοῦ Πονητικωλέκκι, Ντεληγιάνης, Μπαρμπόγλου, Χαντζηδάκης, πού ἀποσυνωπλιόταναν σὲ τυφέκιον, Δεληγιάνης (ἢ καὶ Δελιάνης ἀπὸ κάποιον τάχα Γάλλο ἱππότην) Βαρογλῆς, Χατζηδάκης (ἐλληνοῦρεπα ἔπρεπε Χατζήδακας) (2). Τὸ Μπρουσσὸς μάλιστα ἄλλαξε καὶ ποικιλί-

κοῦ, παράγεται ἀπὸ τὸ βάλλειν τὰς ἀκτίνων καὶ τὸν ἥλιον πρὸ πάντων εἰς ἐκείνα τὰ μέρη ὡς ὑψηλότερα. Ἔτσι ἐτυμολογοῦσαν ἄλλοι, ὅταν τὸ καινὸν ἐφίπαρουν ἀπὸ τὸ καινὸν φῶς, τὸ μπρτζόλα ἀπὸ τὸ ἐν πυρὶ ζεεῖν ὀλῆν, ὅπως δὲ καὶ σήμερα τὸ ἀλλίμονο θυγέ ἀπὸ τὸ λαμὰ σαδὰχθάνι (δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ἡλί, μὰ τὸ ἴδιο κάνει). Πάντου ὅμως, καὶ στὰ πύλῃς ἀναπάντεχα μέρη, βρίσκει ὁ ἀνθρώπος, ἅμα προσέχει, κατὰ χρῆσιν, καὶ στὸ Συναξάρι ψάρεψα ἕνα πετυχημένο γεωγραφικὸ ὄρο, τὸ κλῶνος τοῦ Ἀχελώου. Ἔτσι θαρρῶ ἔπρεπε νὰ λέγονται ὅσα μικροπτόματα κλαδίζον ἀπὸ τὸν κεντρικὸ ποταμὸ, καὶ παραπτόματα νὰ λέγονται ὅσα χύνονται μέσα του καὶ τότε φουσκῶνουν.

Ἐννοεῖται πῶς, καθὼς στὸ Ἀγγρίν, ἔτσι καὶ ἐδῶ δέχτηκα τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐνωματάρχῃ, πού ἐπιθυμοῦσε νὰ πληροφορηθεῖ τὸ σκοπὸ τοῦ ἐρχομοῦ μου. Γιατὶ πρέπει ὁ ταξιδιώτης νὰ φανερώνῃ παντοῦ τὴς δουλιές του; Ὡστόσο, δὲν ἐνοχλήθηκα καὶ πολὺ μάλιστα στάθηκε καὶ κάπως κάρπιμη ἡ ἐπίσκεψιν, γιατί ὁ κ. ἐνωματάρχῃς μοῦ δηγήθηκε μετὰ τί τρόπο ἕνας Μπρουσσώτης ξήγησε ἐνός πατριώτη του τὸν τηλεγραφο. «Παλοῦκι, εἰπε, τὸ παλοῦκι φλιτζάνι ἀπάνου σύμμα γυροβολία. Τὰκ τὰκ Μπρουσσός, τὰκ τὰκ χαρπάρη Κυρηνῆσι». Ὅταν ὅμως γύρισα στὴν Ἀθήνα μ' ἀπτόν τὸν ἀνεκδοτικὸ μου θησαυρὸ, ἔμαθα πῶς εἴτανε γνωστὸς ὁ ὀρισμός· εἶναι δηλαδὴ ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ λένε κούφιο κάστονον.

Τὸ βράδυ ἀποσύρθηκα νωρὶς κατὰ τὴν καλογερικὴ συνήθειαν, ἀλλὰ πρὶν πλαγιάσω κάθησα ἀρετὴ ὥρ' αὐτὸν ἐξώστη μου νὰ χαρῶ τὴν ἀστροφεγγιά καὶ γαλήνη, καθὼς καὶ τὴ θεσπέσιαν καὶ γοητέφτεραν ἐκείνην σιγὴν τῆς ἐξοχῆς πού τόσο εἰρηνεύει τὴν ψυχὴ. Ἐδῶ εἶναι ψιθυριστικὸ μουρουρητὸ ἀπὸ τὸ ρέμα λὲς τὴν ἔκανε πὺθ ἀκόμα. Κοιμήθηκα ἔπειτα καλοκαρδισμένος καὶ ἀμέριμνος, κοιτερώντας τὸ πρῶτ' ἰδίαν νὰ ἐξακολουθῶ τὸ ταξίδι πρὸς τὸ Καρπενῆσι. Ἐκεῖ κατὰ τὰ μεσάνυχτα ὅμως ξύπνησα ἀπὸ ἕνα γλήγορον πᾶτ πᾶτ ἀπάνου στὴν ἀντίκρου ἀνερωμίδωτη στέγη τῶν κελλῶν· τὸ πᾶτ πᾶτ λίγο-λίγο κατάντησε ἕνας μεγάλος κρότος βροχῆς, καὶ σύγκληρα ἔνωσα ἕνα ἀπότομα κατρακύλημα, θερμοκρασίας. Κοίταξα ἀπὸ τὸ παράθυρό μου· ὄχι πᾶ ἀστροφεγγιά, παρὰ σκοτάδι πίσω. Τότες μοῦ συνεμπήκε πῶς πρέπει ἴσως νὰ χιόνισε, καὶ ἀληθινὰ διαπνέμερως εἶδ' αὐτὰ τὰ κορφοβούνια τῆς Καλιακούδας κατάλευκα σὰ με φανερώσιν ἀρχιμαγεῖρου. Μιὰ ξαφνικὰ μεταβολὴ καιροῦ ὅπως συχνὰ τυχαίνει στὰ βουνά· μετὰ ἕνα πῆδη εἴχαμε χαθεῖ στὸ χειμῶνα.

Τὸ πρῶτ' ἰδίαν καμὰ ὥρα σταμάτησε ἡ βροχὴ, καὶ παρουσιάστηκε ὁ Κῶστας. Ἡ ἰδέα μου εἴτανε νὰν τὸ σκάσουμε δίχως ἀναβολὴ πρὶν μᾶς ἀποκλείσει τὸ χιόνι, μὰ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐξακολουθοῦσε ἀνήλιαγη καὶ βαριά, καὶ ὁ Κῶστας, καθὼς καὶ οἱ καλογέροι, μοῦ ξήγησαν πῶς ἂν, ὅπως εἶταν πιθανόν, ξανάπαινε ἡ βροχὴ, θὰ κιντύνεβε ἡ ζωὴ μας ἀπὸ τὸ κατρακύλημα τῶν κορφοβούνων· μπόρουσε μάλιστα νὰ πλακώσει κίβλας χιονοστρόβιλος ἐνῶ διεβαίναμε τὰ σύρματα, καὶ τότες δὲ θάρρουμε ὁ κόσμος τὰ λείψανά μας παρὰ

(2) Ὁ κ. Χατζηδάκης, πού διορθώνει τοῦ κόσμου τὰ ὀνόματα, ἔπρεπε νὰ γράφει τὸ δικό του Χατζηδάκης, ἀφού τὸ Χατζῆς ἔρχεται ἀπὸ τὸ χάνι. Προβλ. λουτρατζῆς. Ἄλλο ὥ να σὲ τῆς εἶναι Σούτ-τῆς (δηλαδὴ γαλατατζῆς, καθεομινιτζῆς, καφετζῆς κλπ.) πού ἔγινε Σούτσος.

μέρες και μέρες κατόπι. Γιατί τὸ χιόνισινὰ τὸ χειμῶνα στὰ Ἀραποκέφαλα, καθὼς και ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Καρπενησιού, σιδάζεται τόσο πού σκεπάζει λεία καὶ τὰ ἔλατα, καὶ τότες οὔτε καν ὁ ταχυδρόμος πεζοπαρῶντας δὲν κατορθώνει νὰ περάσει. Τὰ πράγματα εἶχαν ὅλη πάρα πολὺ ζοφερή. Δὲν τὸ θαρροῦσι ἀπέθανο πὼς ἴσως ἀποκλεισθῶ ὁδομάδες. Ἔτσι πρότεινα τοῦ σχολάρχου — πού μοῦ εἶχε παραστήσει βωριά τῆ δουλιὰ του — νὰ ἀναλάβω ἐγὼ, ἂν μοῦ τύχαινε ἀποκλεισμός, τὴ διδασκαλία τῆς δέφτερῆς του τάξης.

Ἡ βροχή, ὅπως πρόβλεπε ὁ Κώστας, ξαναπῆρε, καὶ πότε ραγδαία πότε σιγηνότερη δὲ σταμάτησε ὅλη μέρα· τὸ ἴδιο καὶ τὸ χιόνι στὴν Καλιγκούδα. Μὲ τέτοιον καιρὸ ἀποσύρθηκα νὰ κοιμηθῶ, καὶ μιάς καὶ πῆρα τὸν ἀποκλεισμό μου ἀπόφαση, κοιμήθηκα βαθιά ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνησυχία τῆς ἡμέρας. Στὶς τρεῖς μισοὺς, ὅταν ξύπνησα μὲ τὸ σήμειτρο, μοῦ φάνηκε σὰν ὑψωμένη ἡ θερμοκρασία, καὶ πετάχτηκα πρὸς τὸ παράθυρο νὰ δῶ πὼς βρισκόμαστε. Ἄλλη ἀπότομη ἀλλαγὴ. Δικό σου τὸ θάμα, ὦ Παναγία μου Μπρουσιώτισσα! Ὁ οὐρανὸς εἶταν καθαρότατος καὶ θαυγάλατος, καὶ μοῦ ἔνεδαν χαρμόσυνα οἱ χιλιάδες τὰ ἄστρα. Κατέβηκα στὴ λειτουργία νὰ προσκυνήσω τὴ χάρις της, καὶ πρὶν καλά καλά χαράξει ἄκουσα τὰ ἤμιχα τοῦ μουλκισιού καὶ τὴ φωνὴ τοῦ Κώστα.

Ἀποφασίστηκε τότες νὰ παραιτήσουμε τὴ στρατὰ τοῦ Καρπενησιού ὡς ὑπερβολικὰ δύσθετή καὶ νὰ γυρίσουμε ὅπως ἤρθομε, ἀπὸ τὰ Ἀραποκέφαλα. Ἐκεῖ βρήκαμε τὸ ἔδαφος καλύτερο παρ' ὅτι περιμέναμε· τὸ χιόνι ὀρεχὸ καὶ ὄχι γλιστερό. Καὶ ἔμα περάσαμε τὸ σύρμα, τὸ ταξίδι μάγεψε διάμεσα τῶν ἐλάτων ἐνῶ θέρμαινε ὁ ἥλιος καὶ λομπωκοποῦσε ἡ γῆ· ἔπειτα διάμεσα βελανιδιῶν καὶ κελκάνων. Καλὸν φερόει φτάσαμε ἔτσι τὸ δεῦλι — 26 τοῦ Σποριά — στὸ χωριὸ τὴν ἡ τὸν Προστοδῶ.

Στὴν Προστοδῶ κατὰ λυσα σὲ ἓνα ποντοπωλεῖο, εἰδος τοπικὴ λέσχη καὶ ἀληθινὸ παντοπωλεῖο γιὰ πούλοῦσε ὅλα τὰ εἶδη, καὶ φαγόσιμα καὶ σκουτικά, ἐδιοχτησία μᾶς γερόντισσας, πού ὁ γιὸς της ὕστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνιά, ὅτι εἶχε ἀπολυθεῖ ἀπὸ τὸ στρατό. Ἐκεῖ μαζέφτηκαν οἱ διὸ δασκάλου τοῦ χωριοῦ ἅμα ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸ μου, καθὼς καὶ μερικοὶ ἄλλοι πειλάτες, καὶ ὅλοι μαζί κάναμε χωριό. Ἡ γερόντισσα ἡ Βαβούλω, ὅπως τὴν ἔλεγον, ἐμπειρη στὰ πολιτικά, ἀντιβενιζέλιζε σφοδρὰ καὶ τὸ Βενιζέλο τὸν ἔλεγε βρωμίσκο. Καὶ τί σοῦκανε, τὴ ρώτησα, πού τὸν λές βρωμίσκο; Τί τῆς ἔκανε λεί; Τῆς κράτησε τὸ γιὸ τῆς τέσσερα χρόνια στὸ στρατό. Ἐπειτα λίγο τὸ λές πού τῆς ἐπὶ τῆς καὶ τέσσερα τῆς μουλάρια; Ἐ καὶ δὲ σὲ πέρασε; ρώτησα. Μάλιστα, μὲ πέρασε, εἶπε, μισοτιμῆς. Μὴν τὴν ἀκοῦς, πρόσθεσε ἓνας βενιζελικός, τὴν πέρασε, μὰ ὄχι ὅσο ζητοῦσε.

Ἀπὸ τέτια ἀφορμὴ ζώηρεψε ἡ συζήτηση, μὲ πρωταγωνίστρια τὴ γερόντισσα, καὶ ἐκεῖ μπαίνοντας ἓνας χωρατατζής, ὅταν τὴν εἶδε πού δημηγοροῦσε, σὺβόλεψε τὸ γιὸ τῆς, πρὸς μεγάλη θυμηδία τοῦ ἀκροατήριου, γὰν τὴν παντρέψει γιὰ νὰ ἡσυχάσει. Φαντάστηκα τότες καὶ ἐγὼ νὰ μπῶ στὸ χωρατό, καὶ ἔτσι ἀκολούθησε ὁ ἑξῆς διάλογος:

ΕΓΩ. — Καὶ πόσων χρονῶν εἰσὼ, κυρά;

Η ΒΑΒΟΥΛΩ. — Ἐξῆντα ὀκτώ. Καὶ τοῦ λόγου σου;

ΕΓΩ. — Ἐγὼ εἶμαι ἑβδομήντα.

Ο ΧΩΡΑΤΑΤΖΗΣ (στεντόρεια). — Νά ἡ ὥρα γὰν τὰ ψήσουνε τώρα ὁ γέρος καὶ ἡ γριά! Τὸ πανηγύρι πού ἔχει νὰ γίνῃ!

Ο ΓΙΟΣ. — Ἀπὸ ἃς γίνῃ, καὶ δέκα χιλιάρικα ἐγὼ, παιδιά, ξεδιᾶζω οἱς χαρές τους.

Ἐσπασαν πάλι ἐννοεῖται τὰ γέλια, καὶ ἡ γερόντισσα ἐερρῶ κοκκίνησε. Μὰ κοκκίνησε ἀκόμα περισσότερο ὅταν ἔπειτα ἄρχισαν οἱ δασκάλου γὰν τῆς ἀπεινούνε αἰσθητικὰ διότιχα, καὶ πρόσθεσε καὶ ἐγὼ ἔτωρα, κυρά, θὰ σοῦ πῶ καὶ ἐγὼ ἓνα τραγοῦδι

Στὴ σκάλα π' ἀνεβρίνεις
νὰ ἀνέβαινα καὶ ἐγὼ,
στὸ κάθε σκολοπάτι
νὰ σὲ γλυκοφιλῶ.

Τὸ τί ἔγινε τότες δὲ λέγεται. Ὁ Κώστας πῆδηξε ἀπὸ τὸ κάθισμά του χασκογελώντας πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ βεστώντας τὰ πλεβρά του, καὶ μερικοὶ διαβάτες ζύγωσαν πρὸς τὴν εἴσοδο γιὰ νὰ μάθουν γιὰτί ὁ τόσοσ θόρυβος. Τὸ τετραστιχὸ μου πέρασε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, καὶ κολοκέβουμαι πὼς ἀφῆκε ἐποχὴ στὰ Αἰτωλικά ἡμέρια.

Ὡς συνέπεια στενὴ συμπάθεια μᾶς συνέδεσε τὴ Βαβούλω καὶ ἐμένα. Τὴ στοργὴ τῆς μοῦ τὴν ἔδειξε μὲ τὸν καλύτερο τρόπο, τὸν πραχτικό. Γιατί πρῶτα πρῶτα μοῦτεξε πὼς τὰ Χριστούγεννα, ὅταν σφάζουν τὰ γουρούνα, θὰ μοῦ στείλει μερικά λουκάκια δικῆς τῆς κατασκευῆς. Ἐπειτα βρήκαὶ τὸ κρεββάτι μου καταπάστρικο καὶ κολόστρωτο μὲ τὰ ἀπολύτερα χωριανὰ σκεπάσματα, λές σὰ νυφιάτικη παστάδα. Καὶ τὰ κυριότερο, τὴν ἀδελφὴ, ὅταν ἔκανε τσοχητὸ κρόο, μοῦφερε ὁ Κώστας ἔντιν καλὸ καφέ μὲ χτυπημένο ἀβγό, καὶ χαμογελώντας αἰνγματικά εἶπε ἔαφ' ὅ ἡ Βαβούλω τὸ χτύπησε!.

Καθὼς ἔμπαινα στο Βραχόρι, ἀπάντησα τὸν ἀνιψὸ μου κ. Γ. Στεφάνου, νομάρχου. Μὲ μακέρισε ἅμα ἄκουσε ὅτι εἶχα ἐπισκεφτεῖ τὸ Μπρούσο. Τὸν παρακίνησα τότες, ἂν κάποτες ἀποφασίσει τὸ ἴδιο ταξίδι, νὰ μὴν πάρει ἄλλον ἀγωγιάτη παρὰ τὸ δικό μου τὸν τσολιά Κώστα Παπαλουῦ μὲ τὸ συμπαθητικὸ του μουλάρου.

Ὅταν γύρισα στὴν Ἀθήνα, περιμένα ἀνυπόμονα νὰ φτάσουν τὰ Χριστούγεννα καὶ νὰ λάβω τὰ λουκάκια. Μὰ δὲ φάνηκαν. Μάτια πού δὲ φαίνονται γλήγορα λημονοῦνται. Ἄ Βαβούλω Βαβούλω, πὼς νὰ πιστέψω πὰ γυναῖκα στὴ ζωὴ μου;

ΤΕΛΟΣ

Ἀλέξ. Πάλλης

5 τοῦ Σποριά 1921